

İRAN PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler
Genel Müdürlüğü
2020 Haziran**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	11
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	13
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	13
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	16

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

ABD'nin İnan'a yönelik yaptırımlar süreci

ABD'nin 8 Mayıs 2018 tarihinde Nükleer Anlaşma olarak bilinen Kapsamlı Ortak Eylem Planı'ndan (KOEP) tek taraflı olarak çekildiğini açıklamasının ardından ABD Hazine Bakanlığı'na bağılı Yabancı Varlıkları Koruma Ofisi (OFAC), KOEP ile kaldırılan ya da istisna tanınan tüm yaptırımların 90 ve 180 günlük iki dönemi içeren listeler üzerinden yeniden uygulamaya konulmasına karar vermiştir.

Buna göre, daha önce KOEP kapsamında kaldırılan ya da istisna tanınan yaptırımların 6 Ağustos 2018 ve 4 Kasım 2018 tarihlerinde (ABD tarafından tek taraflı olarak) iki aşamada yeniden uygulamaya konulması kararlaştırılmıştır. İlerleyen süreçte ABD tarafından İnan'a yönelik diğere bazı yaptırımlar da konulmuştur. (Yaptırımlar listesi: <https://bit.ly/37giGnt>)

Bu çerçevede, **6 Ağustos 2018'de yürürlüğe giren ABD yaptırımları** aşağıdaki gibidir:

- İnan Hükümeti'nin ABD Doları satın alması yada elde etmesi hakkındaki yaptırımlar.
- İnan'ın altın veya değerli metaller ticaretine yönelik yaptırımlar.
- İnan'dan yada İnan'a grafit, alüminyum ve çelik gibi ham yada yarı işlenmiş metaller, kömür ve endüstriyel süreçlerin birleştirilmesine yönelik yazılımların doğrudan yada dolaylı satışı, tedariki veya transferi hakkındaki yaptırımlar.
- İnan Riyali'nin alınması yada satılması yada İnan toprakları dışındaki İnan Riyali cinsinden fonların yada hesapların devam ettirilmesi ile ilgili işlemler üzerindeki yaptırımlar.
- İnan Hükümeti'ne ait tahvillerin alınması, iştirak edilmesi veya bu tahvillerin çıkarılmasına yardımcı olunması hakkındaki yaptırımlar.
- İnan otomotiv sektörü üzerindeki yaptırımlar.
- İnan menşeli halılar ve gıda maddelerinin ithalatı ve bunlara ilişkin mali işlemler üzerindeki yaptırımlar.
- Yolcu uçağı, parçaları ve hizmetlerinin İnan'a doğrudan ya da dolaylı olarak ihracatına dair yaptırımlar.
- KOEP çerçevesinde uygun görülen faaliyetlere yönelik şarta bağılı anlaşmalar ile ilgili olan yaptırımlar.

5 Kasım 2018'de yürürlüğe giren ABD yaptırımları aşağıdaki gibidir:

- İnan liman işleticileri, İnan İslam Cumhuriyeti Gemicilik Şirketi (IRISL), İnan Güney Gemicilik Şirketi veya bağılı kuruluşları da dahil olmak üzere gemicilik ve gemi inşası sektörleri hakkındaki yaptırımlar.
- İnan'dan petrol, petrol ürünleri veya petrokimya ürünleri satın alınması da dahil olmak üzere petrol ile ilgili olan işlemler üzerindeki yaptırımlar (diğerlerinin yanısıra İnan Milli Petrol Şirketi-NIOC, Naftiran Intertrade Company-NICO ve İnan Milli Tanker Şirketi NITC isimleri sayılmıştır).
- Yabancı mali kuruluşların İnan Merkez Bankası ve belirlenmiş İnanlı mali kuruluşlar ile olan işlemlerine dair yaptırımlar.
- İnan Merkez Bankası'na özel mali mesaj hizmeti sağlanmasına yönelik yaptırımlar.
- Aracılık, sigorta veya reasürans hizmetleri tedarik edilmesi hakkındaki yaptırımlar.
- İnan enerji sektörü üzerindeki yaptırımlar.

Buna ilave olarak, ABD tarafından sahip olunan ya da kontrol edilen yabancı kuruluşların İran Hükümeti ya da İranlı kişiler ile İran'daki belli faaliyetlerine verilen izin de bu sürede kaldırılmış, 16.01.2016'da, OFAC tarafından hazırlanan SDN Listesi'nden (List of Specially Designated Nationals and Blocked Persons) ya da diğer listelerden çıkartılmış kişilere uygulanan yaptırımlar da 5 Kasım 2018'den itibaren yürürlüğe girmiştir.

10 Ocak 2020 tarihinde yürürlüğe giren yaptırımlar aşağıdaki gibidir.

- Daha önceki sektörlerle ilave olarak İran'ın tekstil, madencilik, inşaat sektörleri ve imalat faaliyetleri de yaptırımlar kapsamına alınmış,
- Bu sektörlerde faaliyet gösteren kişiler, bu sektörlerle ilgili kullanılan her türlü mal veyahizmeti İran'dan/İran'a satışına/tedarik edilmesine veya transfer işlemlerine bilerek dahil olanlar, bu kişilere her türlü finansal, maddi veya teknolojik mal veya hizmeti temin edenler, bu kişilerin sahipliğinde veya kontrolündeki veya doğrudan/dolaylı olarak bu kişiler için hareket eden kişilerin ABD'deki mal varlıklarına el konulmasını, bu kişilerin sahipliğindeki bir değer ABD'li kişilerin eline geçmesi halinde dondurulması talimatı verilmiş,
- Ayrıca, tüm bu kişilere bankacılık hizmeti sağlayan, aracılık yapan ABD dışındaki finansal kuruluşların ABD'de bulunan muhabir hesaplarına yönelik müeyyideler uygulanması kararlaştırılmış,
- Tarım ürünleri, gıda, ilaç ve tıbbi cihaz sektörleri yaptırımlardan istisna tutulmaya devam edilmiş ve ABD Hazine Bakanlığı'na, Dışişleri Bakanlığı ile danışarak İran'ın başka sektörlerini de yaptırımlara dahil etme imkanı verilmiştir.

Yukarıda belirtilen sektörel yaptırımların detay tanımlamalarına/açıklamasına yönelik bilgiler OFAC web sayfasında "İran Yaptırımları-Sıkça Sorulan Sorular" bölümünde yardımcı bilgi niteliğinde yer almaktadır. Başka bir ifadeyle, yaptırım konusu sektörlerle ilgili olarak ABD Hazine Bakanlığı tarafından hazırlanmış GTİP bazında bir ürün listesi bulunmamaktadır. Bu çerçevede; OFAC sayfasında (<https://bit.ly/37dbZm9>) yer alan yaptırım konusu sektörler hakkında detaylı açıklamalar içeren soruların numaraları şu şekildedir:

- Yaptırımların Genel Kapsamı: 606 & 607. sorular
- Enerji & Gemicilik Sektörü: 293-297. sorular,
- Petrol/Petrol Ürünleri/Petrokimyasallar: 175, 614-620. sorular,
- Metaller Sektörü (hammadde, yarı-mamul, nihai ürün): 298, 301, 666-690. sorular,
- Altın ve Değerli Taşlar Sektörü: 299. soru,
- Otomotiv Sektörü (yedek parça dahil): 609-613. sorular,
- İran Riyali: 608. soru,
- İnşaat, madencilik, imalat ve tekstil sektörleri (10.1.2020 tarih ve E13902 sayılı Karar) : 816. soru.

SDN Listesi (Özel Olarak Belirlenmiş ve Engellenen Kişiler Listesi/List of Specially Designated Nationals and Blocked Persons): 6 Ağustos ve 4 Kasım 2018'de tekrar uygulamaya konulan yaptırımlar konusu sektörlerle ilaveten, ABD tarafından ayrıca yaptırım uygulanan İranlı veya Yabancı gerçek/tüzel şahısların yer aldığı "Engellenen Kişiler Listesi de (List of SDN)" yine OFAC web sayfasında duyurulmaktadır (<https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>).

Dolayısıyla, İran'a ihracat/ithalat yapmayı düşünen ve ABD yaptırımları konusunda hassasiyet gösteren firmaların yaptırımlar konusu sektörler haricinde SDN listesine de göz atmasında fayda görülmektedir.

Firmalarımızın ayrıca Bakanlığımız internet sitesindeki (<https://bit.ly/2APAzgl>) bağlantısındaki ABD yaptırımlarına ilişkin raporları incelemesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

A) Dış Ticaret Mevzuatı

İran'ın dış ticaret politikası genel anlamda korumacı bir görünüm arz etmektedir. Uluslararası yaptırımların korumacı ekonomik yapıda etkisi bulunmaktadır. Ülke içinde korumacı ekonomik yapıyı destekleyen güçlü bir lobi de vardır.

Ülke 1996 yılı Haziran ayında Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik başvurusunu yapmasına rağmen, ABD'nin vetosu nedeniyle süreçte ilerleme sağlanmamaktadır. Ülkenin DTÖ'ye üyeliğinin olmaması ve sınırlı sayıda ticaret anlaşması bulunması nedeniyle dış ticaret politikası oldukça keyfi bir şekilde belirlenebilmektedir.

İran'ın ithalatının yaklaşık olarak %70'ini hammadde ve yarı mamuller, %12'sini tüketim maddeleri ve ürünleri, %16'sını diğer nihai ürünler, %2'sini de diğer ürünler oluşturmaktadır. İran'ın ihracatında ise, %85'lik değeri hampetrol, %12'lik değeri petrokimya ürünleri oluşturmaktadır. %3'lük kısımda ise petrol dışı hammaddeler, çeşitli madenler (bakır, alüminyum, çinko, krom, demir), otomotiv, yağ sebze ve meyve, halı ve kuruyemiş bulunmaktadır. Ülkenin ürünleri uluslararası alanda rekabetçilikten uzaktır.

Ülkenin başlıca ithal ürünleri ise, otomobil (İran tarafından son yaptırımların ilanından sonra ithalatı yasaklanmıştır), demir çelik ürünleri, petrokimya ürünleri, hammaddeler, kimyasal maddeler, otomotiv yan sanayi (aksam ve parçalar), gıda maddeleri (buğday, pirinç, mısır, arpa, kırmızı ve beyaz et, yağ meyve ve sebze), sanayi ürünleri (elektrikli cihazlar, makineler, üretim tesisleri), iş makinaları (ekskavatör, loder, greyder, dozer), ilaç, ilaç hammaddesi ve medikal ürünler, mobilya ve orman ürünleri (mobilya ithalatı son yaptırımlardan sonra yasaklanmıştır)'dir.

1932 tarihli Dış Ticaret Tekeli Kanunu'nun (FTMA) düzeltildiği şekliyle 1. maddesine göre İran'da dış ticaret devlet tekelindedir. Üçüncü maddeye göre ise devlet ithalat ve ihracat sürecine doğrudan girmez ve bu nedenle belli koşullar altında bu hakkını kişi ya da firmalara kullandırabilir. Böyle bir tekel doğrultusunda, 1993 tarihli İhracat İthalat Yönetmeliği ürünleri şu üç başlıkta sınıflamıştır:

- İhracatı veya ithalatı ruhsat gerektirmeyen, izin verilebilir ürünler.
- İhracatı veya ithalatı ruhsat gerektiren, koşula bağlı ürünler.
- İhracatı veya ithalatı yasak ürünler.

Örneğin, gıda, içecek, kozmetik ve sağlık ürünlerinin ithalatı Sağlık Bakanlığı'nın ruhsatını gerektirmektedir. Bazı ürünler için Tüketicinin Korunması Kurumu'nun ithalat ruhsatını edinmek gerekirken, belli bazıları ise zorunlu fiyat sabitlemesine tabidir. İthalatı yasak ürünler ise bazı lüks kalemler, alkol, uyuşturucu, domuz, silah ve mühimmat, kumar aletleri, hava kameraları, radyo vericileri ve ahlaka aykırı eşya ve malzemeler vb.'dir. FTMA'ya göre Hükümet zaman zaman belli ürünlerin ihracatını veya ithalatını yasaklayabilir. Buna ilave olarak, ticari amaçlarla ihracat ve ithalat faaliyetleri ile meşgul olabilmek için İran Ticaret, Sanayi ve

Madenler Odası'nca çıkartılan ve Ticaret Bakanlığı'nca onaylanan bir ticari kart (Kart-ı Bazergani) gerekmektedir. Dahası, ithalatçıların siparişlerini Ticaret Bakanlığı'na tescil ettirmeleri gerekmektedir.

10.12.2002 tarihli Vergilerin Konsolidasyonu Kanunu'nun yürürlüğe girmesini takiben 21.03.2003'ten bu yana ithal ürünlere uygulanan farklı vergi ve harçlar iki kategoride birleştirilmiştir. Bunlar, sadece Parlamento tarafından değiştirilebilen, malın değeri üzerinden %4 ile sabitlenmiş bulunan Gümrük Vergisi (GV) ve yerel sanayi dalları ile tüketicilerin hak ve ihtiyaçlarının da gözetilmesi suretiyle Hükümet tarafından zaman içerisinde belirlenen Ticari Fayda Vergisi'dir (CBT). Daha düşük oranlarda CBT ve tercihli gümrük vergileri bazı limanlarda ve yoksulluğu azaltmak ve ekonomik kalkınmak amacıyla ortak sınır pazarlarında uygulanmaktadır. GV ve CBT birlikte Kanun'un 2. maddesinde geçen İthalat Vergilerini (İV) oluşturur. CBT'nin ödenmesi Hükümet tarafından, Hükümet yerine belli malların ithalatını yapması için bir özel sektör ithalatçısına öncelik vermek amacıyla talep edilir. Hükümet kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilere yönelik olarak ithalattaki tüm istisnalar ve tercihli gümrük tarifeleri kaldırılmıştır. Böylece, ithalat sadece milli tarife sistemi çerçevesinde yapılabilmektedir. GV ve CBT ad valorem olarak belirlenmekte olup, malın CIF bedeli üzerine uygulanmaktadır. İran, malların sınıflandırılmasında HS kod sistemini (Harmonized Commodity Description and Coding System) takip etmektedir.

İthalat için gerekli belgeler şunlardır:

- Proforma fatura
- Ticari fatura
- Paketleme listesi
- Yükleme belgesi
- Sigorta poliçesi
- Menşe belgesi

Duruma göre başka belgeler de (denetim belgesi, navlun faturası, ilgili kamu kuruluşundan alınması gereken izin belgesi, yerel ticaret odasından alınan adil fiyat belgesi) gerekebilmektedir. Ticaret Bakanlığı'na sipariş kaydı yaptırıldığı sırada, kabul edilebilir malların ilgili standardı veya teknik özelliklerine ait tanıma numarası başvuru formunda belirtilir. Bu ürünlerin standartlara veya teknik özelliklere uyumu ise onaylanmış bir kurum tarafından belgelendirilecektir.

İran'da üretilen birçok ürünün ihracatında izne gerek bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bazı ürünler için ihracatçının, ilgili makamlardan ihracat bazında izin alması gerekmektedir. Mal ihracatında aslında herhangi bir gümrük vergisi bulunmamakta ve CBT de alınmamaktadır. Ancak, belli bazı ürünlerin ihracatında, ihracatçının kazancını İran Merkez Bankası'na konvertibl para birimi olarak getirme taahhüdünde bulunması gerekmektedir. İhracatı geliştirmek amacıyla belli teşvikler (vergi muafiyeti, ihracat sübvansiyonu ve ödülleri gibi) sağlanmaktadır.

İthalat için sipariş tescilinin Ticaret, Sanayi ve Madenler Bakanlığı'nda yapılması gerekmektedir. Bu işlemin ardından döviz koşulunu yerine getirmek için bankacılık sistemine tanıtılan onaylanmış başvuru sahipleri ile birlikte resmi işlem kurundan döviz tahsisi için yapılan başvuru izlenmektedir.

Yabancı firmaların İran'da resmi temsilci atamalarının bir gereklilik olduğunu unutmamak gerekir. ("Ülkeye yabancı mal ve hizmet sağlayan tüm gerçek ve tüzel kişiler bu ürün ve hizmetleri Ticaret, Sanayi ve Madenler Bakanlığı tarafından ilan edilen düzenlemeler çerçevesinde ve resmi bir temsilci edinerek, satış sonrası hizmet sağlayarak tedarik ederler.") Hükümet, oldukça büyük boyutlarda olan ve yüklü vergi gelir kaybına yol açan yasadışı ithalat ve karaborsa ile yoğun şekilde mücadele etmektedir. Bu nedenle, Hükümet yukarıdaki maddeyi bu gibi işlemleri yapanları daha kolay takip edebilmek ve İran'a yasal olarak ithal edilen ürünleri kaçak gelenlerden ayırt edebilmek için yıllık bütçe düzenlemeleri çerçevesinde onaylamıştır.

B) Gümrük Vergileri

Ülkedeki gümrük tarifelerinin ortalaması %25'tir. İran hükümeti tarafından lüks olarak kabul edilen 6'lı GTİP bazında 1.722 ürünün ülkeye girişi yasaklanmıştır. Ülkedeki kayıt dışı ekonomi ve kaçakçılık yüksek orandadır.

Ülkede sıkı bir kambiyo rejimi uygulanmakta, döviz tahsisleri bu kambiyo rejimi çerçevesinde düzenlenmektedir. (Ürün Grupları ve Ürün Gruplarına Yönelik Döviz Tahsisleri Notu: <https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a3/Yapt%C4%B1r%C4%B1m%20ve%20C3%9Cr%C3%BCn%20Gruplar%C4%B1.pdf>)

Ülkede tüm ithal edilen ürünlerde gümrük vergisi dışında "Meclis Vergisi" denilen %4'lük bir vergi bulunmaktadır.

İran'da, yabancı yatırımlarda kullanmak amacıyla ithal edilen sermaye malları ve hammaddeler ile ilaçlar, buğday ve diğer stratejik ürünler vergiden muaftır. Ancak birçok ürünün ithalatında gümrük vergisine ek olarak yerel vergiler uygulanmaktadır.

İran üzerinden gerçekleştirilecek transit ticarete konu olan mallar, İran'da işlem görmediği takdirde gümrük vergisinden muaftır.

Gümrük vergisi oranları zaman zaman değişebilmektedir. İthalatta bazı kalemler için belli sürelerle kısıtlamalar veya yasaklamalar getirilebilmektedir. Gümrüklerdeki uygulamalarda ve işlemlerde, gerekli durumlarda zaman zaman yıl içinde değişiklik yapılabilmektedir. İthalat Rejimi ile ilgili esaslı değişiklikler, İran Yılbaşında (20 veya 21 Mart tarihinde) yapılmaktadır. İthalat mevzuatının gerekli bölümüne (ithalat ve ihracat ile ilgili kanun ve yönetmelikler, GTİP tabloları ve gümrük vergisi oranları vb.) İngilizce dilinde (<http://www.tpo.ir>) adresi üzerinden ulaşılabilmektedir.

İthalatta referans (sabıka) fiyat uygulaması büyük bir problemdir.

İthalat işlemleri: İran'da "ihracat ve ithalat" yapmak isteyen bir firmanın, üyesi olduğu Ticaret Odası tarafından adına düzenlenmiş bir 'Kart-ı Bazargani – Tüccar Kartı' belgesi olması gereklidir. Kart-ı Bazargani edinmek zor bir süreç değildir. Bununla birlikte bu belgenin olmasının da güven telkin edici olabileceği değerlendirilmektedir. İthalatçı firmanın sahibi olduğu sözkonusu belgeyi kullanarak ve sadece şirket kuruluş sözleşmesinde yazan faaliyetlerle sınırlı olarak ithalat yapmasına müsaade edilmektedir. İthalat işlemleri sırasıyla aşağıdaki gibidir;

1. Registrasyon (Sebt-e Sefareş): Yetki belgesi ile birlikte yapacağı ithalat işlemi için (ihracatçıdan) ilgili proforma faturayı (yada sözleşme veya benzeri destekleyici bazı ticari evrakları) temin eden İranlı firmanın İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı'nın online-sistemi üzerinden sipariş kaydını açtırması gerekmektedir. İthalat için "Sipariş Kaydı" açma işlemine "Sebt-e Sefareş" denilmektedir. İranlı ithalatçı firma, "sebt-e sefareş" için proforma yada satış sözleşmesi üzerinde belirtilen ithalat tutarı üzerinden belirli bir oranda işlem komisyonu ödemektedir.
2. Para Tahsisi İçin Merkez Bankası'na Başvuru ve Bekleme: İzinden sonra döviz tahsisi için gerekli başvuru yapılır. Bu arada mal sevkiyatı yapılabilir. İthalat Ödemelerinin, İran Merkez Bankası'nın kontrolü altında oluşturulan akreditifler aracılığıyla yapılması mümkündür. Akreditifler, İranlı alıcılar tarafından, İran Merkez Bankasınca onaylanan listelerde yer alan bankalar kanalıyla satıcılar lehine bir İran bankasında açılmaktadır.
3. Para Tahsisi Sonrası İşlemler: Döviz satın alınır, istenirse transfer edilir. Banka, ithalat işlemiyle ilgili tüm izin ve prosedürlere yönelik belgelerin tamamlanmış olması halinde, ürün bedelini transfer edebilmektedir. İthalatçı firma, gümrük beyannamesi ve aracı banka onayını gümrük işlemlerinin tamamlanmasını teminen, gümrük sürecini takip edecek yetkililere (gümrük muamelecisine) teslim etmektedir.
4. Malın Gümrüklenmesi İşlemleri: Gümrükleme işlemleri Türkiye'deki benzer şekilde yapılır. Ürünün içeriği ve nakliye türüne göre, çeşitli gümrük harç ve vergileri ile birlikte diğer bazı ücret ve harçlar da ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla gümrük muamelecisi vergi, harç ve ücretlerin ödemelerini dikkatli şekilde takip etmesi gerekmektedir. Tüm vergi ve ücretleri ödenen mallar, gümrük sahasında ithalatçı tarafından çekilebilmektedir. Gelen ürün ile evraklar arasında tutarsızlıkların tespit edilmesi durumunda, inceleme süreci başlatılmakta ve ürünler gümrük sahasında uzun süre tutulabilmektedir. Gümrükten çekilen mallar ise, ithalatçı tarafından beyan edilen yere götürülmektedir. İthalat işleminde; ithalata konu ürün için "ürünün teslim şekli" ve "taşıma türüne" göre değişecek şekilde zorunlu sigortalar yaptırılmaktadır.

Gümrükleme Sonrası İşlemler: Oluşan kambiyo dosyası gümrükleme sonrası en geç üç ay içinde kapatılır. İthalatçının, gümrük evrakının bir nüshası olan ve "Yeşil Belge" olarak adlandırılan belgeyi mutlaka edinmesi ve bir nüshasını, işlemin sistemdeki kapamasının yapılabilmesini teminen, üç ay içinde aracı bankaya vermesi gerekmektedir.

İthalat Sürecindeki Diğer İşlemler: İthalat için gerekli başlıca belgeler; proforma fatura, ticari fatura, paketleme listesi, yükleme belgesi, sigorta poliçesi, menşe belgesidir. Duruma göre başka belgeler de (denetim belgesi, navlun faturası, ilgili kamu kuruluşundan alınması gereken izin belgesi, yerel ticaret odasından alınan adil fiyat belgesi) gerekebilmektedir.

Ayrıca, İran'a ithal edilecek malların, niteliğine (yerli üretiminin olup olmadığı vb.) göre İran Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na müracaat edilerek kaydedilmesi sürecinde, diğer Bakanlıkların (Sağlık, Tarım vb.) iznini gerektiren kalemlerde ilgili Bakanlıktan da ithalat ön izninin alınması gerekmektedir. Bu izin, bankaların akreditif açarken de istediği bir belgedir.

İthalattaki diğer izin gereklilikleri ve kısıtlamalar: Bitki, tohum ve canlı hayvan ithalatında, İran Tarım Bakanlığı'ndan ön izin alınması gerekli olup, ayrıca bitki, hayvan, bitkisel ve hayvansal ürün ithalatında menşe ülkedeki yetkili makamlar tarafından onaylanmış sağlık sertifikası istenmektedir.

Gıda, içecek, kozmetik ve sağlık ürünlerinin (medikal ve eczacılık ürünleri) ithalatı Sağlık Bakanlığı'nın ruhsatını gerektirmektedir. Bazı rnler için Tüketicinin Korunması Kurumu'nun ithalat ruhsatını edinmek gerekirken, belli bazıları ise zorunlu fiyat sabitlemesine tabidir.

İran'a ithalatı yasak maddeler arasında; lüks tüketim malları, dinen sakıncalı birtakım içecekler, gıda maddeleri, hayvansal besinler, yayın ve bantlar bulunmaktadır. Ayrıca, alkol, uyuşturucu, domuz, silah ve mühimmat, kumar aletleri, hava kameraları, radyo vericileri ve ahlaka aykırı eşya ve malzemeler vb.'dir. Ayrıca, Dış Ticaret Tekeli Kanununa (FTMA) göre, hükümet zaman zaman belli ürünlerin ihracatını veya ithalatını yasaklayabilmektedir. Sigara, tütün, puro, sigara kağıdı ve ipekböceği yumurtası ithalatı devletin tekelindedir.

İsrail menşeli ürünlerin ithalatına veya İran üzerinden transit geçişine müsaade edilmemekte olup, detaylı bilgiye Bakanlığımız web sayfasındaki bilgi notundan ulaşılabilmektedir. (<https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a0/%C4%B0srail%20Men%C5%9Ffeili%20%C3%9Cr%C3%BCnler.pdf>)

İthalatçının Diğer Yükümlülükleri: İran'da yabancı ürünler tedarik eden tüm kişi ve firmalar Kanun tarafından şu gereklilikleri yerine getirmekle yükümlü tutulmuştur:

- rnlerinin tedariki için Ticaret Bakanlığı nezdinde bir şube veya ajans tescili yaptırmak.
- Satış sonrası hizmeti vermek.
- Müşteriye, ürünle birlikte Farsça kullanma kılavuzu, garanti belgesi, uzun ömürlü ürünler için satış sonrası hizmet belgesi vermek.
- rnlerini, özellikle firmanın kayıt numarası, ürünün özellikleri, seri numarası ve hologramı olacak şekilde paketleyerek satmak.

C) İ Vergiler ve Oranları

İ Vergi uygulamaları kapsamında; KDV, Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi ve Emlak Vergisi uygulanmaktadır.

KDV oranı %9'dur. Bazı temel tüketim ürünleri (temel gıda, ilaç, tarım ürünleri, gübre, tohum) ise KDV'den muaftır. KDV oranı düşük olmasına rağmen kayıtdışı ekonomi çok yaygındır. Kurumlar vergisi oranı %25'tir.

Gelir Vergisi, gerçek kişilerin senelik gelirlerine göre, %0 ila 25 arasında değişmektedir (İran Vergi İdaresi: <http://en.intamedia.ir>) Her yıl belirlenen oranın altındaki gelire sahip kişilerden gelir vergisi alınmamaktadır. şemsi 1399 yılı Gelir Vergisi düzenlemeleri aşağıdaki gibidir.

- 0-30.000.000 IRR = Muaf
- 30.000.001-75.000.000 IRR = % 10
- 75.000.001 IRR - 105.000.000 IRR= % 15
- 105.000.000 – 150.000.000 IRR= %20
- 150.000.000 IRR ve zeri = %25

Emlak vergileri  türlüdür.

- Gayrimenkul Kiralama Gelir Vergisi: Vergi kira tutarının %75'lik kısmına uygulanmaktadır. Söz konusu miktar gelir miktarına göre %15 ile %25 arasında değişmektedir. Kiralanmayan gayrimenkullar boş kalması durumunda birinci yılın ardından 100.000'den fazla nüfusa sahip şehirlerde vergiye tabi tutulmaktadır.

- Veraset İntikal Vergisi: Bir mülkün işlem değerinin %5'ine eşit olup, bölgesel değerlendirme tablolarına dayanarak hesaplanmakta ve ödenmektedir. İşlem bedelinin hesaplanmasında, binanın yaşı, arsa alanı, binanın alanı, iskeletin türü, kullanım amacı, kullanım şekli, mülkün yeri ve mülkiyet türü etkili olmaktadır.
- Bina İnşa Edip Satma Vergisi: Satış ve satıştaki gelir vergisi tutarı, mülkün işlem değerinin yüzde onundan oluşur. Yüz binin altındaki şehirler bu yasadan muaftır.

D) Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

İran'da piyasaya arz edilen ürünlerin ülke içindeki üretim veya ithal edilen ürünlerin standartlarının oluşturulması ve denetiminden İran Standartlar ve Sanayi Araştırmaları Kurumu (ISIRI) sorumludur.

Zorunlu standartlar programına tabi malların gümrükten geçişi ve İran piyasasına erişiminin gerçekleşmesi için, ISIRI tarafından düzenlenmiş Uygunluk Sertifikasına (CoC) ihtiyaç bulunmaktadır. 8548 standardın geçerli olduğu İran'da 485 ürün zorunlu standart uygulaması vardır. ISIRI'nin hali hazırda 320 laboratuvarı bulunup, özel sektöre bağlı 320 laboratuvarla iş birliği yapmaktadır. Anılan kurum hakkında daha fazla bilgiye (www.isiri.com veya www.isiri.org) adreslerinden ulaşılabilir.

Ticaret Bakanlığı'na sipariş kaydı açıldığı sırada, kabul edilebilir malların ilgili standardı veya teknik özelliklerine ait tanıma numarası başvuru formunda belirtilmektedir. Bu ürünlerin standartlara veya teknik özelliklere uyumu ise onaylanmış bir kurum tarafından belgelendirilmektedir.

İran, ISO üyesidir. (<https://www.iso.org/member/1803.html>) ISO 9000 standartlarının geçerli olduğu İran'a ihraç edilecek her nevi ambalajlı mamullerin üzerinde kolay okunabilir ve anlaşılabilir Farsça kullanım bilgilerinin bulunması zorunludur.

ISIRI tarafından "Ülkeye İthal Edilen Ürünlerin Uyması Gereken Zorunlu Standartlar" isimli bilgi notu Farsça olarak yayınlanmış olup, bilgi notu ekinde zorunlu standartlar GTİP'lere ilişkin olarak açıklamaları yayınlanmıştır. (<https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a0/import.pdf>)

Oldukça hacimli olan listedeki GTİP'lere ilişkin Tahran Ticaret Müşavirliğimize ulaşılması durumunda gerekli bilgilendirme yapılabilecektir. Uyulması gereken zorunlu standartlara ilişkin genel açıklamalar aşağıda sunulmaktadır.

- Tüm koruyucu içeren gıdalar, belirlenmiş zorunlu standartlara tabidir.
- Traktör, zirai makineler, vinç ve çekiciler için zorunlu standartlar bulunmamaktadır.
- Maden ve yol yapımında kullanılan makinelere ilişkin yedek parçalarda da standartlara uyum zorunluluğu bulunmamaktadır.
- Testi yapılamayan ürünlerin kendi ülkesinde almış olduğu sertifikalar doğrultusunda (Certificate of Inspection – COI) İran'a ithaline izin verilmektedir.
- Test süreci uzun süren ürünler için gümrüklerde oluşabilecek yığılmaların önlenmesi amacıyla üretici ülkelerdeki denetimi yapılmış sertifikaların (Certificate of Inspection – COI) bulunması yeterlidir.
- Enerji tüketimi ve verimliliğini belirleyen etiketlerin, listede bulunan elektrikli tüm cihazlarda bulunması zorunludur. Bahsekonu etiketlerin üretici firmalar tarafından

üretim yerindeki standartlar doğrultusunda yapılandırılmış olması zorunludur. Ayrıca, sertifikaların yalnızca A ve B enerji sertifikası olması gerekmektedir.

- Standartların değerlendirilmesinde milli ve uluslararası standartların bulunmaması halinde üretici veya üreticinin bulunduğu ülkenin standartları veya beyanları ithalat işlemi esnasında gözönüne alınmaktadır.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

A) Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

İran'da patentler ve markaların kayıt altına alınması ve sınai mülkiyetten doğan haklar ile bunların ihlali konularını düzenleyen temel mevzuat 22 Haziran 1931 tarihinde onaylanan Patentlerin ve Markaların Kayıt Altına Alınması Kanunu olup, zaman içinde ilgili kanunda güncellemeler yapılmıştır.

Patent belgesi: Buluşun korunması amacıyla Sınai Varlık Dairesi'nce çıkartılan ve ait olduğu kişi ya da kuruma özel haklardan yararlanma imkânı veren bir belgedir. Sınai Mülkiyet Dairesi'ne patent tescili için verilen bildirim Farsça olması gerekmekte olup, başvuru, korunması istenen materyali de içermelidir. Bu arada başvuru, gerektiği takdirde buluşun bir özetini ve ilgili çizimleri de içermek durumundadır. Bildirimde, istenen unsurların bulunmaması halinde başvuru sahibine gerekli düzeltmeler için 30 günlük süre verilir. Patent belgesinin geçerlilik süresi bildirim iletilme tarihinden itibaren 20 yıldır. Bildirimin iletilmesinden 1 yıl geçtikten sonraki her 1 yılın başlangıcında belgenin geçerliliğini sürdürmek amacıyla Sınai Mülkiyet Dairesi'ne belli bir ücretin yatırılması gerekmektedir.

Marka tescili: Bir markanın tesciline yönelik bildirim, tescil yapılması istenen markanın bir numunesi ile ilgili tüm mal ve hizmetlerin listesi ile birlikte Sınai Mülkiyet Dairesi'ne iletilir. İran'da kayıtlı bir markanın, o markanın haklarını elinde tutan kişi haricinde birisi tarafından kullanılması marka sahibinin mutabakatına bağlıdır. Marka sahibi, kullanılan markanın kayıtlı markaya benzediği durumlar da dahil olmak üzere her türlü ihlale karşı önlem alabilir. Marka tescilinin geçerlilik süresi tescil için yapılan bildirim iletilmesinden itibaren 10 sene olup, bu süre gerekli ücretlerin ödenmesi şartıyla ve marka sahibinin isteği üzerine 10'ar yıllık dönemler için uzatılabilir. Herhangi bir ilgili taraf ilgili hükümlere uyumsuzluk gerekçesi ile bir markanın tescilinin iptali için mahkemeye başvurabilir.

Patent ve marka korumada cezaların caydırıcı olmaması sorunu ile karşılaşmaktadır. Kanun çerçevesinde yapılan işlemlerin ardından verilen cezaların düşüklüğü nedeniyle piyasada kaçak veya sahte ürünlerin çokluğu engellenememektedir.

B) Kamu İhaleleri

İran'da açılan kamu ihaleleri ve uluslararası projelere ilişkin duyurular, İran İhale Kurumu'nun internet sitesinden takip edilebilir. (<https://irantender.info/>)

Kamu alımları, İran'ın ekonomik faaliyetlerinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Kamu alımı yaygın şekilde, kamunun mal, iş ve hizmet satın alma, kiralama veya başka bir sözleşme yoluyla edinmesi olarak tanımlanmaktadır.

İran İhale Kanununda üç tip işlem bulunmaktadır.

- Azami 2.000 Euro değerindeki “küçük işlemler”
- Azami 20.000 Euro değerindeki “orta işlemler”
- 20.000 Euro’nun üzerindeki “büyük işlemler”

Bu eşik değerler İran Merkez Bankası tarafından ilan edilen mal ve hizmet fiyat endekslerine göre her sene Kabine tarafından belirlenmektedir.

Tekliflerin gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi, sözleşmenin yapılacağı tarafın belirlenmesi, ihalenin iptali veya yeniden ihaleye çıkılması gibi ihale ile ilgili tüm işlemler İhale Komisyonu tarafından yerine getirilir. İhale Komisyonu üyeleri, ilgili kamu kurumunun satın alma biriminin başındaki idareci, murakıp veya mali müdür ve teknik müdürdür.

Sözleşme, ihaleyi birinci sırada tamamlayan katılımcı ile yapılır ve teklifin geçerlilik süresi bitmeden sonuçlandırılır. Bu süre sadece bir kereliğine, ihale belgelerinde öngörüldüğü şekilde uzatılabilir. İhaleyi ilk sırada tamamlayan katılımcı ile sözleşme yapıldıktan sonra ihale ikincisinin geçici teminat mektubu serbest bırakılır. İhale birincisinin kati teminat mektubunu vermekten imtina etmesi ve sözleşmenin yapılamaması halinde geçici teminat mektubuna el konur ve ihale ikinci gelen firmaya verilir. İkinci firmanın da aynısını yapması halinde onun da geçici teminat mektubuna el konur ve ihale yenilenir.

Bir yabancı firma, bir ihaleye katılmak veya mal tedarikine yönelik bir sözleşme imzalamak istediğinde, İranlı müşterisi ondan belli banka garantileri talep edebilmektedir. Esasında İranlı özel sektör firmalarının yabancı firmalardan bu gibi garantiler talep etmesini zorunlu kılan bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, böyle bir garanti istenip istenmemesi tamamen kendilerine kalmıştır.

Öte yandan, kamu kurum ve kuruluşları ile iş yapıldığında, bu garantilerin istenmesi mecburidir.

Kamu ihaleleri ile bağlantılı olarak yabancı tedarikçilerden/müteahhitlerden istenen banka garantilerinin kapsamı esas olarak 4 şekilde olabilmektedir:

- Geçici teminat mektubu (sözleşme (proje) tutarının %2-5’i arasındadır)
- Kesin teminat mektubu (sözleşme miktarının %10’udur)
- İyi niyet garantisi (danışmanlık hizmeti ödemesinde %10, inşaat/ulaşım ödemelerinde %5’i alıkonmakta)
- Ön ödemeli garantiler (kamu projelerinde fiyatın %25’e kadar firmaya ön ödeme yapılabilir)

Ancak, İran kamu kuruluşları, yabancı müteahhit ve hizmet sağlayıcılarını İran bankalarından teminat almaya yönlendirmeye devam etmektedir.

Sonuç olarak, yabancı bankalara ait teminatların İran bankalarının karşılıklı teminatını da gerektirmesi nedeniyle, yabancı tedarikçiler/müteahhitler kaçınılmaz olarak bu ilave maliyeti İranlı müşterilerine (teklif ettikleri fiyatlara) yansıtabilmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

İran ekonomisi devletçi politikaların yoğun olduğu, petrol ve gaz ihracatının ekonominin performansında önemli bulunduğu bir yapıdadır. Devletin halen 477 civarında fabrikasıyla önemli bir ekonomik aktör olarak yer aldığı görülmektedir. Devletin yanı sıra, devletin ve ülke güvenlik aygıtının uzantıları ile dini vakıfların ekonomik yaşamda önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

İran'ın uzun yıllardır kendine yeterliliği vurgulaması neticesinde tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde belirgin bir kapasitesi oluşmuştur. Özel sektör, küçük ölçekli üretim, çiftçilik, orta-ölçekli inşaat projeleri, çimento üretimi, madencilik, emlak, ulaşım, perakende gibi kimi alanlarda kendisine yer edinebilmiştir.

GSMH içindeki sektör payları (2018); hizmetler %55, sanayi ve madeler %22, petrol ve doğalgaz %13 ve tarım %10'dur. (<http://gis.isipo.ir/>)

Ülkedeki sektörlerle ilişkin raporlar Bakanlığımız web sayfasında (<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/raporlar/sektor-raporlari>) hizmete sunulmuştur.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

A) İş Kültürü

İran'da genel bir dakiklik sorunu olduğu söylenemez. İş görüşmeleri için belirlenen zamanlara genel itibarıyla uyum gösterildiği bilinmektedir. Köklü ve belli bir ölçeğin üzerinde iş yapan firmaların ise hem dünyaya açık hem de organize çalıştığı görülebilmektedir.

İran'da Türkçe ile rahatlıkla iletişim kurulabilmektedir. Ancak, firmalarda ve devletin yabancılarla iş yapılan birimlerinde oldukça iyi düzeyde İngilizce bilen personel bulunmaktadır. Bununla birlikte, tercüman seçiminde gerek güven gerekse Türkçe'ye hakimiyeti bağlamında dikkatli davranılması önemlidir. İşadamlarımızda, karşılarında Türkçe konuşan bir İranlı işadamı olduğunda genel bir güven eğilimi olduğu gözlenmektedir. Türkçe konuşabiliyor olmanın ilave bir güvene yol açmaması gerektiği hususunun akılda tutulmasında yarar vardır.

İranlılar, toplantı ya da yemek organizasyonlarında bazı protokol detaylarına dikkat etmektedir. Konuya doğrudan girmek yerine, bir açılış konuşması yapmak, o gün ya da dönemin bir özelliği (Ramazan, Nevruz vs.) veya görüşülen kişinin özel bir durumu (o göreve yeni getirilmiş olması vs.) varsa tebrik edilmesi hoş karşılanmaktadır. Toplantılar öncesinde kişinin kendisini tanıtmaması ve kartvizit değiştirilmesi İranlıların dikkat ettiği hususlardandır.

Devlet yetkilileri ile görüşmelerde genelde, muhtemelen ilgili kişinin makamında oturduğu, misafiri masasının önündeki U şeklindeki masada ağırladığı, misafire çay ya da nescafe ikram edildiği, masada hurma, yerel şekerleme türleri ya da çikolata ürünleri olduğu, bazen bir meyve tabağı da yer aldığı gözlenmektedir.

İran'da sabrın önemi kendini toplantılarda da göstermektedir. İranlılar uzun ve detaylı konuşarak anlatmayı sevmektedir. Sözlerini kesmeden, not alarak onları dinlemek daha uygun olacaktır. Söz sırası misafire geldiğinde de aynı sabrı İranlılarda görülmektedir. Sizi sabırla dinler, notlarını alır ve söz sırası kendilerine geldiğinde tek tek görüşlerini belirtmektedirler.

İranlılar genelde kendi kariyerlerinden, eğitimlerinden, tecrübelerinden konuşmayı severler. Bu konudaki görüşlerinizi, yorumlarınızı almaktan da memnun olurlar. Ayrıca, karşılarındaki kişinin eğitimi, kariyeri, yaşam tarzı, inançları gibi konularda bilgi sahibi olmaya heveslidirler. Bu yönde sorulara hazırlıklı olun. Hatta iş dışında yer alan konuların uzadığını da görebilirsiniz. İş dışında konuşulabilecek konular İran tarihi, kültürü, sanatı olabilir. İran'da derin bir tarih, sanat ve kültür bilinci vardır. Ülkenin zengin geçmişi bu konuda İranlıların hem bilgili hem gururlu olmasını beraberinde getirmektedir. İran'a gitmeden bu alanlarda bilgi edinilmesi faydalı olacaktır. İranlılar ayrıca başta bölge ülkeleri olmak üzere dış gelişmeleri yakından takip etmektedir. Futbolla ilgilidirler. Buna karşılık din, siyaset, rejim gibi konulara mümkün olduğunca girmemek, bu konularda söylenecek sözleri dikkatli seçmek gerekmektedir.

İranlılar ile müzakere yaparken, işle ilgili konular aktarılırken net ve somut olmak önemlidir. Bir teklifin yapılmasının ardından, bu tekliften karşı tarafın ne kazanacağını da açıkça vurgulamakta fayda vardır. Kazancın sadece maddi değil, güç, saygı, itibar gibi yönlerinin de vurgulanması önemlidir. Müzakerelerin anlaşma sonrasına da uzayabileceği unutulmamalıdır. Yaygın deyişle "İran'da bir anlaşmanın müzakeresi, anlaşma imzalandıktan sonra başlar." İranlılar cömert ve misafirperver insanlar olmakla birlikte, konu iş olduğunda aynı kişilerin masanın karşısına geçtiğini ve sıkı pazarlıkçı, zeki, inatçı, müzakereci ve zor uzlaşan bir karaktere büründüğünü görebilirsiniz. Bu yüzden anlaşmak beklenenden çok daha uzun zaman alabilir.

Zaman algısı İranlılarda farklı olduğu için müzakerelerde zamanın sizin için önemli olduğu izlenimini yaratmamaya özen gösterilmelidir. Bu durumun müzakerede aleyhinizde kullanılması gayet mümkündür.

İranlılar söylemek istedikleri asıl konuya gelmek için söze başta alakasız gibi görünen detaylar, örnekler, anekdotlar ile başlar ve tüm bu parçaları varmak istedikleri noktada birleştirirler. Bu nedenle, bu tümevarımsal yöntemi takip ederken dikkatinizin dağılmasına izin vermemeli, sabırlı olunmalıdır.

İranlılar olumsuz cevabı net vermek yerine, onu dolaştırarak size hissettirmeyi tercih etmektedir. Gün boyunca "hayır" kelimesini duymayabilir ama günün sonunda ret noktasına gelmiş olabilirsiniz. İranlıların genelde doğrudan ret yerine dolaylı sözcükler, jest, mimik ya da davranışlarla reddetmeyi tercih ettiklerine de sıkça rastlanabilir.

Son olarak, bir konuda anlaşmaya vardıldıktan sonra o konunun takibinin nazik bir şekilde yapılması önemlidir. Zira, anlaşmaya varmanın o işin yapılacağı anlamına gelmediğini bilmek gerekir. Bu nedenle, sürprizlerle karşılaşmamak için alınan kararların uygulanmasının e-posta, telefon vs. yollarla takibi mutlaka yapılmalıdır.

B) Para Kullanımı

İran Riyali, İran dışında konvertibl bir para değildir. İran'da piyasada döviz bürolarında döviz bozdurmak mümkündür. Günlük alışverişlerde Riyal kullanılması tavsiye olunmaktadır. Yabancılar İran'da buldukları sırada otel faturalarını yada yüksek tutardaki alımlarını dövizle ödeyebilmektedir. Tahran'a uçak ile gelen yabancı yolcuların ilk aşamada Havaalanındaki döviz bürosunda az miktarda döviz (50-100 Avro) bozdurup Riyal alması genelde tavsiye olunmaktadır.

Öte yandan, İran'da dövize ilişkin düzenlemeler sıkça değiştiğinden dolayı, büyük ölçekli döviz bozdurmalarında Tahran Ticaret Müşavirliği veya Urumiye/Tebriz Ticaret Ataşeliklerimizden bilgi alınmasında fayda bulunmaktadır.

İran Merkez Bankası kur oranlarına (www.cbi.ir) bağlantısından ulaşılabilmektedir. Merkez Bankası'nın ilan ettiği resmi kur ile serbest piyasa kurları arasında yüksek farklar bulunmaktadır. Serbest piyasa kurlarına (www.bonbast.com) bağlantısından ulaşılabilmektedir.

İran'ın resmi para birimi "Riyal" olmakla birlikte, alışveriş hesaplamasının kolay olması amacıyla halk arasında para birimi için "Tümen" ifadesi kullanılmaktadır. Başka bir ifadeyle, pazarda satılan ürün yada hizmet için talep edilen ücret/fiyat çok büyük olasılıkla "Tümen"dir. Ancak, banknot paraların üstünde sadece "Riyal" yazmakta, Tümen ifadesi bulunmamaktadır. (1 Tümen= 10 Riyal)

İran'da uluslararası bankacılık sistemiyle entegre kredi kartı uygulaması bulunmadığından, yabancılar alışverişlerini nakit/peşin yapmaktadır. Öte yandan, gerçek ve tüzel kişiler tarafından İran'a üst limit olmaksızın ve önceden bildirim koşuluyla döviz ve altın getirilebilmesi serbesttir.

İran'dan karayolu ile 2.000 Dolar, havayolu ile 5.000 Dolar üzerinde döviz yolcu beraberinde çıkarılabilmekte, bunun dışındaki rakamlar yakalanması durumunda ise bahsekonu paraya İran yetkili idarelerince el konulmaktadır. İş adamlarımızın bu hususa dikkat etmesinde fayda bulunmaktadır. (İran'daki Yolcu Beraberi Döviz Uygulamaları hakkında detaylı bilgi notu: <https://ticaret.gov.tr/data/5b8e442513b8761b8471ba1d/Yolcu%20Beraberi%20D%C3%B6viz.pdf>)

C) Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamili Türk vatandaşları, İran'a 90 günü aşmayan seyahatlerinde vizeden muaftır. İran'a yapılan seyahatlerde yabancıların pasaportuna damga vurulmaması, bunun yerine ülkeye girişi gösterir bir kağıda giriş mührü basılması uygulamasına başlanmıştır. Girişte pasaport kontrolünde verilen bu kağıdın İran'dan ayrılıncaya kadar pasaportunuzun arasında saklanması ve kaybedilmemesi gereklidir.

D) Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

İran'da Perşembe ve Cuma günleri hafta sonu tatilidir.

Büyükelçilik ve Konsolosluklarımız ise Cuma ve Cumartesi günleri hafta sonu tatili yapmaktadır. Kamu kurumları Perşembe ve Cuma günleri, özel şirketler ve bankalar ise yalnızca Cuma günü kapalıdır.

Firmaların çalışma saatleri 08.30–13.00 ve 15.00–19.00 arasındır. Bankaların çalışma saatleri Perşembe günü 08.30–12.30 arası, diğer günler 08.30–16.00 arasındır. Kamu kurumları ise 08.00–14.00 saatleri arasında çalışmaktadır.

İran yeni yılı 21 Mart'ta başlamaktadır. İran'da birçok tatil İslami yıla göredir. Bu durumun istisnası ise 21–24 Martta kutlanan Yeni Yıl (Nevruz)'dur. (İran resmi tatil günleri: <https://publicholidays.me/iran/>)

İran'da resmi ve dini tatillerin yoğunluğundan dolayı çalışma ziyareti planlamadan önce tatillerin mutlaka kontrol edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, Nevruz Döneminde resmi tatil 4 gün olmasına rağmen yaklaşık 3 hafta fiili olarak tatil olmaktadır. 19 Mart ve 2 Nisan arasındaki bu döneme çalışma ziyareti konulmamasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Otel Rezervasyonu: ABD yaptırımları nedeniyle finansal sistemden yalıtılmış bulunan İran'da uluslararası otel rezervasyonu uygulamaları çalışmamaktadır. Bu itibarla, İran'daki otellere [bağlantıyı](#) tıklayarak ulaşip rezervasyon yaptırabilirsiniz.

Tercüme Büroları: İran'da tercüme büroları Adalet Bakanlığı tarafından düzenlenen bir sınavın ardından yetkilendirilmektedir. Fuarlar veya iş seyahatlerinizde tercümanlık hizmeti almak için Müşavirlik ve Ataşeliklerimizden de tercüman listesi temin edilmesi imkanı bulunmaktadır. Ülkedeki tercümanlık hizmetleri günlük 100 Dolar civarındadır. (Yetkili tercüme büroları: <https://www.iacti.ir/en/motarjeman/turkish-translator>)

E) Yerel Saat

İran'da yaz ve kış saati uygulaması bulunmaktadır. Yaz döneminde Türkiye ile saat farkı 1,5 saat ileridir. Kış döneminde ise saat farkı 30 dakikaya inmektedir. Saatler her yıl 21 Mart'ta ileri alınmakta, 22 Eylül'de geri alınmaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

A) Şirket Türleri

İran'da bulunan tüzel kişiliğe haiz ticarî şirket türleri, Türk Ticaret Kanununda tanımlanan ticaret şirketleri ile benzerlik göstermektedir. Yabancı şirketlerce İran'da (anonim veya limited) şirket kurulması, İran'daki yabancı yatırımcı ve tacirler için en uygun yol olduğu değerlendirilmektedir.

B) Şirket Kurma Prosedürü

Yabancı bir yatırımcı İran'da iki şekilde firma kurabilmektedir.

- Genelde tercih edileni "Yabancı Yatırımın Artırılması ve Korunması Kanunu (FIPPA)" çerçevesindeki koruma ve kolaylıklardan yararlanmak amacıyla yabancı (sabit) yatırım izni için yapılan başvurulardır. Sanayi, madencilik, tarım ve hizmetler sektörlerindeki faaliyetleri geliştirmek ve daha verimli kılmak amacıyla hazırlanan bu Kanun'a göre, yabancı yatırımcı %100 kendi sermayesi ile, İranlı bir ortağı olmaksızın, firma kurabilmektedir.

- Ticaret, hizmetler ve diğer faaliyetlerin icrası için yabancı yatırım izni almaksızın doğrudan bir (ticari/hizmet) şirket kurulmasıdır.

İran'da şirket kuruluşu veya yabancı şirket şube tescili, İran'da faaliyet gösteren avukatlarca yapılmaktadır. (İran Ticaret Kanunu: <https://bit.ly/2rOkPTI>) Şirket, şube, temsilcilik ofisi kuruluşu veya acenta tayini gibi tüm işlemlerde başvuru sürecinde belgelerin Farsça olması gerekmektedir.

İran'da ticari faaliyette bulunulabilmesi için kurulacak şirketin/şubenin/temsilcilik ofisinin Şirketler Tescili Genel Dairesine (<http://sherkat.ssaa.ir/>) kaydının yapılması (tescil edilmesi) ve akabinde İran Ticaret ve Sanayi Odasına (<http://en.iccima.ir/>) üye olunması gerekmektedir.

Yabancıların bir İran firmasının içinde %100'e kadar hisse sahibi olması mümkündür.

Temsilcilik ofisi açılması için başvuruların, İran Maliye Bakanlığı'na (Şirket Tescil Dairesine) yapılması gerekmektedir. Yabancı firmalara ait pazarlama ve satış ofisleri, İranlı şirketlerden farklı olarak, devlet kredi ve teşviklerinden mahrum edilmiş, ithalat ve ihracat konularında yasaklı sayılmıştır. Başka bir ifadeyle, ticari faaliyette bulunamamaktadırlar.

Ticari Acente Tayini: Ticaret mevzuatına göre, ticari acente, temsil ettiği yabancı firma adına müzakere yapan ve işlem sonuçlandıran kişi ya da şirkettir. Acente, firma tarafından verilen talimatlar çerçevesinde bu tür işlemleri müzakere etmek için faaliyet gösterir ve aracılık hizmetini, firma ve ülkedeki müşteriler arasındaki işlemlerin sonuçlandırılmasını kolaylaştırmak üzere sağlar.

Alternatif olarak acente, firma tarafından verilecek talimatlar uyarınca bu gibi işlemleri firma adına müzakere edip sonuçlandırmaya da yetkilendirilebilir. Böyle bir durumda acentenin imzası firmayı da bağlar ve yabancı firma acentenin firma tarafından kendisine izin verilen yetki alanı çerçevesindeki tüm hareketlerinin sorumluluğunu alır. İran mevzuatı çerçevesinde, acentaların İran vatandaşı olması zorunluluğu yoktur. Ancak uygulamada sadece İran vatandaşları ihracat ve ithalat için gerekli ticaret ruhsatını (ticaret kartı) alabildikleri için ticari acentaların, İranlı gerçek yada tüzel kişiler olması veya bunların vasıtası ile kurulması gerekmektedir.

İş ortaklıkları kurulması; yabancı müteahhitler ve üreticiler, Yerel İçerik Kanunu'nun gerekliliklerini yerine getirebilmek ve projelerin uygulanması ve malzeme-teçhizat tedariki için açılan kamu ihalelerine rekabetçi teklif verebilmek amacıyla yerel firmalar ile iş ortaklıkları oluşturabilmektedir.

C) Sigorta

Sosyal güvenlik prim kesinti oranları; çalışandan %7, işverenden %23 olarak uygulanmaktadır.

İran sosyal güvenlik sistemi ve işgücü maliyetlerine ilişkin detaylı bilgi: <https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a0/Sosyal%20G%C3%BCvenlik%20Sistemi.pdf>

D) Bankacılık Mevzuatı

İran'da dış ticaret işlemlerinde "ABD Doları" kullanılmasına müsaade edilmemektedir. İran'a yönelik yapılacak seyahatler ve ihracat veya transit ticaret işlemleri bankacılık ve sigortacılık sistemleri ABD yaptırımları nedeniyle önemli oranda kısıtlıdır. Konuya ilişkin aşağıdaki notların okunması önerilmektedir.

- Döviz kurları:

<https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a3/D%C3%B6viz%20Kurlar%C4%B1.pdf>

- İran'dan para transferi:

<https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a3/Para%20Transferleri.pdf>

E) Vizeler

Çalışma İzin Belgeleri İşverenler yabancı çalışanları için çalışma izni almakla sorumludurlar. Çalışan, çalışma iznini İran'a giriş yapmadan önce almalıdır.

Çalışma İzin Belgeleri bir yıllık düzenlenir ve her yıl yenilenir. İşverenin çalışma izin belgesine ilişkin ihlal ve hatalarında 91-180 gün arasında hapis cezası ile karşılaşması mümkündür.

Oturma/ikamet izni olan bir yabancının, İran'ı terk edebilmesi için vergi borcunun bulunmadığına dair belgeyi göstermesi üzerine verilen bir çıkış iznine sahip olması gerekmektedir.

Yabancıların Tabi Olacağı Çalışma Hukuku Sosyal Güvenlik Kanunu'na göre İran'da çalışan yabancı tabiyetli işçileri sosyal sigorta güvence kapsamı bakımından, aşağıdaki durumlar dışında, adigeçen kanuna tabidirler:

- Ülkeleri ile İran arasında hükümleri geçerli olan bir ikili yada çok taraflı sosyal güvenlik anlaşması mevcut olması,
- İran'da çalışan yabancı kişi, ülkesindeki ilgili makama ait bir belgeye göre İran'da çalıştığı dönemde Sosyal Güvenlik Kanununun 3. maddesi hükümlerinin bir kısmı veya tamamı bakımından veya başka bir ülkede sigortalı olması.